

ثبت ۳ نفر از نامداران موسیقی ایرانی در فهرست نادره‌کاران

● شرق: استاد ابراهیم قنبری مهر، استاد محمد اسماعیلی و عاشیق سلجوق شهپازی، سه نفر از نامداران موسیقی ایران، به‌عنوان «کنجینه زنده بشری در موسیقی ایرانی» در فهرست حاملان میراث ناملموس (نادره‌کاران) معرفی شدند.کمیته ملی ثبت میراث ناملموس با حضور فرهاد نظری مدیرکل ثبت آثار و حفظ و احیای میراث معنوی و طبیعی، دوشنبه ۱۸ دی ماه در سالن فجر تشکیل جلسه داد و حدود ۶۰ پرونده از استان‌های مختلف را در حوزه میراث ناملموس ارزیابی کرد.در این جلسه اما سه نفر از نامداران موسیقی ایران به عنوان کنجینه‌های زنده بشری در فهرست حاملان میراث ناملموس معرفی شدند. فرهاد نظری با بیان این مطلب گفت: «ابراهیم قنبری مهر، استادی بی‌نظیر در صنعت و هنر سازسازی است. او متولد مرداد ۱۳۰۷ در تهران است. او که یکی از قدیمی‌ترین سازنده‌های ساز در ایران به‌شمار می‌رود، به‌دلیل نوبگی که در موسیقی داشت، توانست سازنده تمام ابزار و آلات موسیقی ایرانی باشد». او تأکید کرد: «قنبری مهر به‌واسطه روحیه نوآور خود، در سازهای ایرانی تغییراتی ایجاد کرد تا مشکلات این سازها را کمتر کرده یا برطرف کند. از جمله این فعالیت‌ها می‌توان به تنظیم فاصله کوشی،ثابت‌کردن کشه‌تار، تثبیت برده‌های تار و سه‌تار با فلز، تغییر سرنیجه تار و سه‌تار به قالب گیتار، ایجاد شیار در اطراف دهانه کاسه و نقاره تار، طراحی ساز کروماتیک ستور، تغییرات در سازهای قانون و کمانچه اشاره کرد». نظری ادامه داد: «از کارهای منحصربه‌فرد او، ابداع تکنیکی زیبا در ترین سازها با بهره‌گیری از تلفیق ورق برج و چوب‌های رزینی معروف به «مهرکاری» است که استادان سازنده ساز، نام آن را از پس‌وند قایل قنبری‌مهر گرفته‌اند. قنبری‌مهر در اوایل دهه ۷۰ با اندازه‌گیری نسبت نوازنده به ساز در نقاشی‌های ظروف به‌جای‌مانده از دوره ساسانی، برخط‌هایی را مشابه برخط‌های آن دوره، به دو صورت متفاوت، یکی با صفحه پوستی و دیگری با صفحه چوبی ساخت. مدیرکل دفتر ثبت آثار تاریخی کشور همچنین به ویژگی‌های محمد اسماعیلی به‌عنوان یکی از نامداران موسیقی ایران اشاره کرد و افزود: «محمدهلی اسماعیلی نوازنده تنبک نیز از جمله نامدارانی است که در فهرست کنجینه‌های زنده بشری ثبت شد. شیوه نوازندگی محمد اسماعیلی شیوه حسین تهرانی است. محمد اسماعیلی از امکانات تنبک مانند چوب‌گرفت‌های تمبک استفاده کامل می‌کند. محمد اسماعیلی سابقه‌ای طولانی در تکنوازی و همراهی با ارکستر دارد. دنونوازی‌های (سؤال و جواب) او با ستور فرامرز پایور از آن جمله است. این در حالی است که محمد اسماعیلی دارای مدرک درجه‌یک هنری، معادل دکتراست. او حدود ۱۵ قطعه فانتزی روی رنتم‌های ایرانی تنظیم کرده که معروف‌ترین آنها قطعه‌ای به نام «رومنا» است». نظری، عاشیق سلجوق را نیز خالق، شاعر، آهنگ‌ساز و نوازنده (جواب) او با ستور فرامرز پایور از آن طهور سلجوق شهپازی بنیان‌گذار «خانه ایران عاشیقلاری» است. او در سال ۱۳۴۱ در روستای آغ‌چاقشلاق شهرستان میانه متولد شد. او یکی از نامدارترین عاشیق‌های آذربایجان است که علاوه بر مهارت در اجرای سروده‌های مختلف عاشیق دارای تالیفات و ترجمه‌های بسیاری در حوزه عاشیق است. آن‌طور که کارشناس معتقدند، او مسلط‌ترین عاشیق زنده ایران محسوب می‌شود و از بیشترین محفوظات برخوردار است و شاگردان بسیاری نیز تربیت کرده است».

دانشجویان بخش اصلی نظام دانشگاهی هستند و این مجموعه در ایران به دلایل عدیده تاریخی و اجتماعی اهمیت بیشتری دارد که چرایی و چگونگی آن خارج از بررسی این نوشتار است. با این وجود فرض اساسی این متن بر نقش قدرتمند سیاسی دانشجویان در عرصه عمومی و طبیعتاً کارکرد دانشگاه در تغییرات و تحولات اجتماعی کشور است. با این فرض شناخت صحیح و تحلیل جامع از فضای دانشجویی ایران در زمان‌های مختلف از جمله درچه‌های فهم شرایط عمومی نظام آموزش عالی کشور و گاه درک بهتر از وضعیت کل کشور محسوب می‌شود. ناگفته پیداست که تحولات فضای عمومی کشور و تغییر مؤلفه‌های مختلف مؤثر بر فضاهای دانشجویی از جمله متغیرهای اصلی در فهم مناسب از شرایط حاکم بر دانشگاه‌هاست.

سرفصل‌های اساسی از منظری انتقادی است که به صورت فشرده و خلاصه آورده شده است. بدیهی است هریک از بندها خود می‌تواند محل بحث یا حتی اختلاف نظر باشد. طبیعتاً به جهت خلاصه‌بودن تحلیل از ارائه مستندات پرهیز شده، اما برای تمامی بندها می‌توان شواهد تجربی یا آمار کمی ارائه کرد.

۱. گسترش فقر عمومی و افزایش نیازهای اولیه: تداوم شرایط رکود تورمی در کشور، خانواده‌های زیر خط فقر را بیشتر کرده و با توجه به رشد کمی آموزش عالی و تعداد کثیر دانشجویان که در حوزه آموزش عالی دولتی به بیش از ۲/۲ میلیون می‌رسد، به طور طبیعی تعداد دانشجویان بی‌بضاعت یا کم‌توان را افزایش داده است. براساس یک بررسی انجام‌شده در دانشگاه فردوسی مشهد بیش از ۶۰ درصد دانشجویان در طبقه‌بندی اقشار آسیب‌پذیر قرار دارند. این مسئله فشار تقاضا برای غذای یارانه‌ای، خوابگاه‌های دولتی، سرویس ایاب و دهاب ارزان‌قیمت و درخواست وام‌های اضطراری و کمک‌هزینه را بیشتر کرده است و روند پیش‌رو را باید افزایشی ارزیابی کرد.

۲. محدودیت روزافزون منابع دولتی: کسری دائمی بودجه دولت و ناتوانی در تخصیص کامل بودجه‌های مصوب از یک سو و کاهش یا حذف اعتبارات در برخی از ردیف‌های کمک‌دانشجویی، نظیر وام، ساخت خوابگاه‌ها، هزینه‌های تعمیر و تجهیز، یارانه غذا و... تداوم خدمت‌رسانی کمی و کیفی از سوی مدیریت‌های دانشگاهی را با دشواری روبه‌رو کرده است. بدهی دانشگاه‌ها به پیمانکاران سلف‌سرویس‌ها و بدهی به توزیع‌کنندگان مواد اولیه، بدهی به شرکت‌های برق منطقه‌ای، ناتوانی در نوسازی تأسیسات حیاتی مانند سیستم‌های برودتی و حرارتی تنها بخشی از دشواری‌های دانشگاه‌ها در حفظ وضع موجود است. محدودیت منابع دولتی و اتخاذ برخی از برنامه‌های خصوصی‌سازی، شائبه کالایی‌شدن آموزش عالی و خدمات دانشجویی را در میان دانشجویان ایجاد کرده است. این وضعیت به قطبی‌شدن فضای میان دانشجویان و مدیریت‌ها دامن زده است.

۳. تغییرات نگرشی در سطوح مختلف نظام اجرایی کشور: محدودیت منابع کشور از یک سو و جذابیت برخی از نظریات اقتصادی مبنی بر پذیرش قواعد بازار در ارائه خدمات در سطح برنامه‌ریزان اقتصادی دولت و تسری این دیدگاه‌ها در میان برخی از مدیران ارشد دانشگاهی، موجب شده تا همدلی لازم و در نتیجه همراهی عملی برای ارائه پشتیبانی‌های ضروری برای تأمین نیازهای اساسی دانشجویان گم‌رنگ شود. این روند چنانکه در بند قبل اشاره شد، با اعتراض برخی از جریان‌های صنفی روبه‌رو شده است. یادآوری این نکته ضروری است که

گرایش به رستوران‌های مکمل یا خوابگاه‌های خودگردان در بعضی از دانشگاه‌ها بیشتر ناشی از محدودیت منابع و ناتوانی در ارائه خدمات مناسب بوده تا ارزیابی دقیق وقائع علمی و نیز باید اذعان کرد که برنامه‌ریزی جامع برای تعادل میان خدمات یارانه‌ای و غیریارانه‌ای که به بحث میان گروه‌های ذی‌نفع گذاشته شده باشد، وجود ندارد.

۴. رشد جریان‌ات چپ و چالش‌های محتمل: دولت نهم و دهم با شعار عدالت هزیم کوره‌ای را برافروخت که به شعله‌ورکردن مطالبات در سطوح مختلف ازجمله دانشجویان منتهی شد. به دیگر سخن در سایه سیاست‌های پوپولیستی دولت با اهداف سیاسی آنچه کمتر بدان پرداخته شد، تحقق واقعی عدالت بود. برای مثال سیاست واگذاری خوابگاه‌ها به بخش خصوصی در برنامه پنجم پیشنهاد دولت نهم بود که در دولت دهم تحقق یافت و در عمل بخش بزرگی از دانشجویان نیازمند را از خدمات متعارف محروم کرد. دراین‌میان، جریان‌های چپ با سوارشدن بر موج عدالت توزیعی به ترویج دیدگاه‌های سوسیالیستی پرداختند. بی‌توجهی یا ارزیابی نادرست از توانمندی اندیشه‌های چپ در جلب مخاطب، موجب شده که در حال‌حاضر با بدنه نسبتاً قدرتمندی از طرفداران سوسیالیسم در دانشجویان روبه‌رو باشیم. این جریان از قدرت سازماندهی خوب، پشتوانه نظری بالا، تسلط بر رسانه‌های جدید و بهره‌گیری از شبکه‌های اجتماعی بهره‌مند بوده و بنابراین باید شاهد فعالیت روزافزون این اندیشه باشیم. ناگفته پیداست که این جریان بر بستر فقر اقتصادی جامعه تحرک و رشد خود را استوار کرده است و با غنایت به شرایط پیش‌گفته، شعارهای این جریان در میان بدنه دانشجویی طنین قابل‌قبولی خواهد داشت.

۵. بازتولید اندیشه عدالت‌خواهی در میان دانشجویان مسلمان: بدنه دانشجویان مسلمان نیز در تعارض با سیاست‌های اقتصادی سال‌های اخیر از خود واکنش نشان داده است. افزایش شکاف طبقاتی و شعارهای عدالت‌طلبانه دولت نهم موجب شکل‌گیری جنبش دانشجویان عدالتخواه شد. مبارزه با فقر و حمایت از مستضعفان از مهم‌ترین اهداف این جنبش است. این جنبش که ابتدا رویکردی جانبدارانه نسبت به دولت و حاکمیت داشت با تشدید فقر و شکاف‌های اقتصادی برای ارائه پشتیبانی‌های ضروری برای تأمین نیازهای اساسی دانشجویان گم‌رنگ شد. این روند چنانکه در بند قبل اشاره شد، با اعتراض برخی از جریان‌های صنفی روبه‌رو شده است. یادآوری این نکته ضروری است که

۱۱ نکته درباره چشم‌انداز وضعیت دانشجویان کشور

فضای دانشجویی؛ از فقر عمومی تا ریزش سرمایه اجتماعی

سیدابوالحسن ریاضی

معاون سازمان امور دانشجویان وزارت علوم

عکس: امیر چرچینی

انجمن‌های اسلامی کلاسیک دانشجویان از وجه سیاسی به اجتماعی و بازخوانی برخی از روایت‌های اولیه انقلاب اسلامی، به‌ویژه اندیشه‌های عدالت‌محور آن یا بازخوانی مجدد دکتر شریعتی یا فعالیت‌های اجتماعی دانشجویان در مقابله با آسیب‌های اجتماعی ناشی از فقر و فساد در قالب نهادهای خیریه نظیر جمعیت امام علی را در این متن می‌توان خواش کرد.

۶. تحولات درونی فضای دانشجویی کشور: رسانه‌ای‌شدن کامل جوانان و به‌ویژه دانشجویان و تسلط شگرف این مجموعه به توانمندی‌های نسل جدید ابزارهای رسانه‌ای نظیر گوشی‌های هوشمند در کنار مدرن‌ترشدن و در نتیجه قدرتمندشدن سلف (خود) در این نسل، وضعیت پیچیده‌ای از نحوه مواجهه با متولیان دهه ۷۰ را د کلیه سطوح از خانواده تا دولت ایجاد کرده است. این نسل در کنار حساسیت شدید به مسائل فرهنگی، اجتماعی و سیاسی، از پرداخت هزینه‌های حتی متعارف فردی برای فعالیت‌های جمعی پرهیز دارد. اما نکته حائز اهمیت رویکرد اجتماعی نسل جدید دانشجویان به حوزه سیاست است. نقطه تمركز بدنه دانشجویی تلاش برای دستیابی به آزادی‌های فردی است. در نتیجه بی‌اعتنایی به بسیاری از قوانین و مقررات شاهد نوعی مقاومت مدنی به جای چالش‌های سیاسی هستیم. به دیگر سخن دانشجویان در دانشگاه‌ها به محض شکل‌گیری فضاهای جمعی به سرعت سیاسی و در شرایط عادی به‌شدت مطالبه حقوق فردی خود را دارند. این روش به مجموعه دانشجویی حالتی ژالانینی بخشیده که پیش‌بینی واکنش آنان را نسبت شرایط جامعه دشوار کرده است.

۷. شرایط عمومی اجتماعی- فرهنگی کشور: رشد آسیب‌های اجتماعی و شرایط نابسامان اقتصادی کشور، فضای ملت‌په‌ری را در کلیه شئون به نمایش می‌گذارد. این شرایط به‌طور طبیعی در دانشجویان با این بحران‌ها قابلیت تسری به داخل دانشگاه‌ها را دارد. برای مثال در شرایطی که خاستگاه طبقاتی اکثریت دانشجویان را معلمان، کارگران و کارمندان جزء و کسبه خرده‌پا تشکیل می‌دهند، مشکلات این گروه‌ها قابلیت پیوندخوردن با مشکلات دانشجویان را به‌طور طبیعی داراست.

۸. ناآرامی مدیریتیت کشور و دانشگاه: متأسفانه در شرایطی که کشور با محدودیت شدید منابع مالی روبه‌روست حوزه مدیریت کشور و در سطحی بسیار بالا و بیش از متوسط دولت، دانشگاه‌ها نیز با فقر منابع روبه‌رو شده‌اند. حذف و ممنوعیت استفاده از بسیاری از مدیران کارآمد به‌دلایل سیاسی از یک‌سو و بی‌عربتی گروه دیگری به دلیل پرهزینه‌بودن تصمیم‌گیری در محیط‌های دانشجویی و دشواری مدیریت در شرایط بحرانی از دیگر سو، موجب شده تا دانشگاه‌ها از بهره‌گیری مدیران توانمند محروم شوند. در نبود مدیران توانمند چرخه اتلاف منابع محدود و تصمیمات ناسنجیده بر تشدید آشفتگی محیط دامن زده است. البته بی‌توجهی به تربیت مدیران جدید در دهه‌های گذشته نیز موجب شده تا شناخت کافی از مدیران جدید نیز صورت نگیرد. درحال پیوند این دو موضوع، یعنی محدودیت منابع اقتصادی و ناآرامی مدیران در کنار مداخلات سایر دستگاه‌ها و نگرش‌های محدودکننده، بهره‌وری مدیران دانشگاهی را به حداقل ممکن رسانده است.

۹. فروپسستگی فضای سیاسی کشور: باوجود انتظارات شکل‌گرفته پس از انتخابات سال ۹۲ و ۹۶ در سپهر عمومی سیاسی کشور و در نتیجه افزایش مطالبات در صحنه سیاسی دانشگاه‌ها، متأسفانه کشایش چشمگیری در عرصه سیاسی رخ نداده است. انباشته‌شدن مطالباتی که در فضای انتخاباتی به‌شدت مورد تأکید قرار گرفت و وعده‌های امیدوارکننده‌ای که از سوی ریاست‌جمهور داده شد، به خشم و ناامیدی میان دانشجویان دامن زده است که هر دو عوارضی در فضای دانشگاه‌ها داشته است. برخی تنش‌های فیزیکی در میان جریان‌های مقابل دانشجویی زک خطری در تغییر زبان گفت‌وگو به نزاع است. همچنان‌که ناامیدی نیز بستر رشد برخی از آسیب‌ها مانند افزایش مصرف مشروبات الکلی یا استعمال مواد مخدر است. این شرایط سیاسی در هم‌افزایی با شرایط اجتماعی و اقتصادی تصویر نگران‌کننده‌ای از خشم و ناامیدی پیش‌رو می‌گشاید. در هر حال فروپسستگی فضای سیاسی موجب شده نقل کش‌های دانشجویی متشکل از گروه‌های سیاسی و صنفی، به‌دلیل کم‌هزینه‌بودن فعالیت در حوزه صنفی، به این بخش انتقال یابد. این کوچ اجباری سیاسی در کنار آن انتخاب ارادی صنفی، قدرت مطالبات صنفی و احتمال آشتی‌ناپذیری گردانندگان جریان‌های صنفی را در شرایط بحرانی به‌واسطه انگیزه‌های متفاوت بیشتر کرده است.

۱۰. امنیتی‌شدن مسائل دانشجویی: شکاف عمیق میان توافق بر سر رهیافت اصلی مدیریت فضاهای دانشجویی در میان بازیگران اصلی این عرصه از مسائل تأمل‌برانگیز در فهم پیچیدگی‌های فضای دانشجویی محسوب می‌شود. پس از حوادث سال ۸۸ نگرش دستگاه‌های امنیتی به حسب وظیفه ذاتی آنها کنترل فضاهای دانشجویی بوده است. در حالی است که کنترل بر محیطی به‌منظور مدیریت آن است و اساساً کنترل نفی‌فسه اهمیت ذاتی ندارد. به هر روی، نگرانی از هر نوع تحرک دانشجویی و ترس از فراگیرشدن اعتراضات به یک‌دست‌شدن و کوچک‌ترشدن شکل‌های دانشجویی، پرهزینه‌شدن مطالبات سیاسی، رشد جریان‌های زیرزمینی و از همه مهم‌تر، قطبی‌شدن فضای دانشگاه منجر شده است. وضعیت پولاریزه میان دانشجویان موافق با دانشجویان مخالف، بدنه دانشجویان با مدیریت دانشگاه و مسئولان غیردانشگاهی با مدیران دانشگاهی شرایط به‌شدت نگران‌کننده‌ای را ایجاد کرده است.

ادامه در صفحه ۱۳

ایران، پیش‌رو بررسی عوارض دارویی در خاورمیانه

دکتر پیام پیمانی

● علم داروسازی در دهه‌های گذشته توانسته است با تولید داروهای جدید، بسیاری از بیماری‌ها را درمان کند و بر سلامت و کیفیت زندگی عموم جامعه بیفزاید. این محصولات دارویی همان‌گونه که می‌توانند در بدن دارای اثرات مفید بوده و شفاف‌بخش بسیاری از امراض باشند، می‌توانند تأثیرات نامطلوبی هم بر سلامت انسان داشته باشند. گرچه این عوارض عمدتاً خفیف و قابل چشم‌پوشی هستند و ۷۰ درصد قابل پیشگیری، اما گاهی می‌توانند منجر به صدماتی شوند. گرچه شرکت‌های داروسازی سال‌های طولانی قبل از ورود هر دارو به بازار مصرف، آزمایش‌های گوناگونی را برای فراهم‌آوردن اطلاعات جامع در مورد اثربخشی و بی‌ضرری داروها انجام می‌دهند، اما این آزمایش‌ها در جمعیت‌های کوچک حداکثر چند هزارنفره در شرایطی کاملاً مطلوب و تحت کنترل انجام می‌شوند، اما وقتی داروها وارد بازار دارویی می‌شوند و میلیون‌ها نفر آنها را مصرف می‌کنند، چنین واکنش‌هایی می‌توانند خودنمایی کنند. تعداد بالا و تنوع ویژگی‌های افرادی که دارو را پس از ورود به بازار مورد استفاده قرار می‌دهند، نه‌تنها می‌تواند منجر به کشف عوارضی شود که در مطالعات بالینی مشاهده نشده‌اند، بلکه ممکن است منجر به تغییر در تصور متخصصان در مورد میزان اثربخشی ادعاشده در مطالعات بالینی شود. همچنین تنوع رژیم‌های دارویی و غذایی که افراد در جامعه خواهند داشت می‌تواند منجر به کشف تداخلات دارویی با غذایی شود که در مطالعات بالینی انجام‌شده قابل تشخیص نبوده‌اند. پاسخ همه این‌ها نیازشده می‌توان در علم فارماکوپیدمیولوژی جست‌وجو کرد. فارماکوپیدمیولوژی یا مطالعات داروها در جمعیت‌ها، علمی است که با روش‌های مطالعاتی خاص خود شرایط آزمایشگاهی را به زندگی واقعی وصل می‌کند و اطلاعات ما بر خصوص اثربخشی و ایمنی داروها را به صورت مستمر بهبود می‌بخشد. این علم می‌تواند تصمیم‌گیران و سیاست‌گذاران را از وضعیت در دسترس بودن داروها، توان قدرت خرید بیماران و حتی میزان پذیرش و مقبولیت داروها در بین بیماران مطلع کند. اطلاعات فارماکوپیدمیولوژیک، نه‌تنها برای پزشکان و سیاست‌گذاران مفید خواهد بود، بلکه می‌تواند صنعت داروسازی را از عواقب عوارض ناخواسته دارویی حفظ کرد و تولیدکنندگان دارویی را در بهبود داروهای فعلی‌شان راهنمایی کند. تعداد گزارش‌های عوارض دارویی جمع‌آوری‌شده از سوی شرکت‌ها گاه بیش از ۱۰ برابر گزارش‌های داوطلبانه ارسالی به مراکز ملی فارماکوپوزیلا‌نس است. در ایران، گرچه جمع‌آوری اطلاعات مربوط به عوارض جانبی داروها بیش از یک دهه است که در سازمان غذا و دارو در حال انجام است و سالانه هزاران مورد ثبت و تحلیل عوارض در این سازمان انجام می‌شود، اما لازم است که این اطلاعات به تمامی اطلاعات فارماکوپیدمیولوژیک گسترش یابد. ما امید داریم که اولین کنفرانس اروپایی آسیایی فارماکوپیدمیولوژی که بزرگ‌ترین رویداد از این دست در خاورمیانه و یکی از بزرگ‌ترین رویدادهای علمی در آسیاست، بتواند آغازی برای توجه بیشتر به تولید و استفاده از داده‌های این علم در ایران بوده و با ایجاد مرکز ملی داده‌ها و ایجاد ساختارهای اطلاعاتی مناسب شامل بانک‌های اطلاعاتی اثرات داروها در شرایط واقعی، مطلوبیت کسب‌شده، کیفیت زندگی بیماران، عوارض داروها و هزینه‌ها و با همت و همکاری تمام متخصصان مرتبط، کشور ایران به هسته مرکزی این علم در غرب آسیا تبدیل شود.

✦ عضو هیئت علمی مرکز تحقیقات سیاست‌گذاری سلامت

		۶			
		۳	۱	۲	
					۶
		۴		۲	۶
			۸		
		۹		۲	۸
		۴		۵	۹
		۷		۴	۳
			۶	۹	

		۲	۶	۱		۵			
		۲	۹	۶	۳				
		۷		۸	۶	۱			
		۸		۲		۱			
		۹		۲		۸			
		۶		۴		۱			

سودوکو سخت ۲۰۱۱

قانون‌های حل جدول سودوکو:

۱- در هر سطر و ستون باید اعداد یک تا ۹ نوشته شود. بدیهی است که هیچ عددی نباید تکرار شود.

۲- در هر مربع ۳×۳ اعداد یک تا ۹ باید نوشته شود و در نتیجه هیچ عددی نباید تکرار شود.

سودوکو ۲۰۱۱

سودوکو Sudoku یک واژه ترکیبی ژاپنی به معنای عددهای بی‌تکرار است و امروزه به جدولی از اعداد گفته می‌شود که به عنوان یک سرگرمی رایج در نشریات کشورهای مختلف به چاپ می‌رسد.

حل سودوکو سخت

۶	۲	۷	۸	۹	۳	۱	۴	۵
۳	۱	۴	۲	۵	۹	۷	۶	۸
۸	۵	۷	۴	۱	۲	۶	۳	۹
۱	۴	۳	۲	۶	۸	۹	۵	۷
۲	۷	۶	۳	۹	۴	۵	۸	۱
۵	۱	۸	۹	۷	۲	۶	۳	۴
۳	۹	۴	۱	۵	۶	۸	۷	۲
۷	۶	۲	۸	۴	۵	۱	۹	۳

حل سودوکو ۲۰۱۰

۱	۷	۵	۲	۶	۳	۸	۹	۴
۲	۶	۴	۵	۹	۷	۱	۳	۸
۳	۹	۸	۴	۷	۱	۵	۲	۶
۴	۸	۳	۹	۷	۱	۲	۵	۶
۵	۱	۳	۵	۴	۹	۷	۲	۶
۶	۲	۶	۹	۳	۸	۱	۴	۵
۸	۴	۹	۱	۲	۵	۶	۳	۷
۵	۳	۱	۷	۴	۶	۲	۸	۹

جدول ۳۰۱۴

۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲	۱۱	۱۰	۹	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱
۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵
۱۵	۱۴	۱۳	۱۲											